

Læsø Kommunalbestyrelses hørings svar til forslag om lovændringer med henblik på oprettelse af naturnationalparker m.v.

Indhold

Indledning	2
Den eksisterende mistillid til nationale naturmyndigheder	2
Læsøs særstatus på naturområdet	3
Naturbeskyttelsens historik på Læsø	4
Den skovløse tid (1650-1950)	4
Fredning, klitplantning og naturbeskyttelse (efter 1950)	4
Oprettelsen af Læsø Natura2000 Forening (2014)	4
Konfrontationer mellem beboere, myndigheder og udenøjs interesseorganisationer	5
Bemærkninger til lovforslaget og den fastsatte høringsperiode:.....	5
Høringsfristen	5
Overordnede bemærkninger til selve lovforslaget.....	6
Naturbeskyttelsen og lokalbefolkningens eksistensvilkår	6
Alternativ: kommunalt ledet Naturnationalpark på Læsø	6
Forslag til alternativ naturnationalpark under kommunal ledelse	7
Andre ændringsforslag til statsejede naturnationalparker	7
Ændringsforslag om undtagelsesbestemmelse	8
Grundvandsbeskyttelsen er ikke nævnt.....	8
Ændringsforslag om grundvandsbeskyttelse.....	8
Nødvendig afvanding	8
Ændringsforslag om afvanding	8
Overset lovgivning om biavl på Læsø.....	8
Ændringsforslag om biavl	8
Hvad menes der med naturgenopretning?.....	9
Forslag til præcisering	9
Ændringsforslag til lovforslagets bemærkninger.....	9
Friluftsliv og turisme	9
Forslag til ændringer vedr. friluftliv og turisme	10
Jagt-forvaltning.....	10

Hidtidig praksis for jagtforbud ('jagtaflysning') på Læsø	10
Jagtens aktuelle betydning for at modvirke øens affolkning	11
Jagtselskabet Kærene.....	11
Læsø Strandjagtforening	11
Danmarks Jægerforbunds lokalforening, Læsø Jagtforening	11
Læsø Kommune	11
Naturstyrelsen	11
Omtalte udvidelsesmuligheder med andre arealer	11
Ændringsforslag vedr. jagt.....	12
Andre væsentlige forhold	12
Forslag om dialog.....	12
Afsluttende anmodning	12

Indledning

Læsøs Kommunalbestyrelse er opmærksom på regeringens lovforslag om at oprette naturnationalparker i Danmark, og at der foreligger udtrykkelige ønsker om, at der oprettes en 'Naturnationalpark Læsø'.

I forhold til alle andre danske kommuner har Læsø Kommune uden sammenligning landets mest omfattende foranstaltninger til naturbeskyttelse. Mere end 2/3 af øens samlede landareal er udlagt som naturfredninger, kulturhistoriske arealdækkende fredninger, §3-arealer, Natura2000-arealer, fuglereservater eller er ejet af Naturstyrelsen. Dette forhold afspejler ikke alene, at Læsø natur er nationalt enestående, men også at Læsøboerne har et nært forhold til naturen som både eksistentielt og økonomisk grundlag.

Læsøboerne er derfor generelt stærkt bevidste om ø-livets særlige vilkår, dvs. den lange afstand til landets og regionens hovedstæder, øens natur- og kulturhistoriske påvirkning ved beliggenheden mellem Jylland, Norge og Sverige, ø-naturens enestående udvikling, øens vandlidende sandjord, nødvendige afvanding, helt særlige arealanvendelse siden bosættelsen i 1100tallet og ø-naturens forskellighed fra det øvrige Danmarks natur.

Denne forskellighed gælder ikke alene naturen, men gør sig også markant gældende på kulturområdet, hvor selvforståelsen danner grundlag for Læsø Kommunes bestræbelser – bl.a. gennem fondstilsbud på mere end 100 mio.kr. - for at komme på Unescos liste over verdensarven. Det sker f.eks. ved at restaurere eller genopføre tanggårde og ved at formidle den internationalt enestående historie om øens betydelige industrihistorie (forekomst af 1.700 tomter efter små saltfabrikker), øens globalt unikke bygningskultur (tanggårdene) og disse kulturhistoriske forholds samspil med og indvirkning på dannelsen af øens 300 år lange skovløse tid (1650-1950) og dermed dannelsen af øens vidtstrakte, lysåbne arealer i form af de i vore dage naturbeskyttede indlandsklitter, heder og strandenge m.m.

Den eksisterende mistillid til nationale naturmyndigheder

På den baggrund finder Læsø Kommune det umiddelbart oplagt, hvis der kunne skabes både lovgivningsmæssig, demografisk og økonomiske basis for at oprette en Naturnationalpark Læsø, men det

forudsætter *ubetinget*, at det kan ske inden for en ny, gensidig forståelsesramme, der ikke endnu en gang sætter Læsøs befolkning uden for indflydelse, men derimod kunne gøre følgende almindelige udsagn til skamme:

”Vi har fået alle begrænsningerne uden at få en rød øre for det”.

Den manglende tillid til de nationale naturmyndigheders naturforvaltning er således både dybtgående og langvarig, og er bl.a. uddybet i kommunalbestyrelsen beslutninger for at tage initiativ til den for nylig (11/1-21) i enighed afgivne betænkning fra Læsøs Udvalg for Natur og Landskaber. Udvalget blev nedsat umiddelbart efter kommunalvalget i 2018 med henblik på at udarbejde 'en samlet forvaltningsplan for Læsøs natur og landskaber'. Sammen med to repræsentanter for kommunalbestyrelsen har repræsentanter for øens organiserede jordejere, herunder Naturstyrelsen, udgjort udvalgets syv medlemmer, ligesom udvalget har anvendt ekstern biologisk konsulentbistand. Betænkningen er på 67 sider og deler øens samlede areal op i 27 konkrete blokke, 11 overordnede landskabs- og biotyper og munder ud i 30 konkrete anbefalinger og 7 overordnede prioriteringsforslag.

Det skal dog bemærkes, at man fra kommunalbestyrelsens side i de senere år har haft et godt og tillidsfuldt samarbejde med den faglige og administrative ledelse af Naturstyrelsen Vendsyssel trods de betydelige nedskæringer, som skov- og naturplejen på Læsø har været udsat for som følge af betydelige, generelle besparelser i skovdistrikterne.

Læsøs særstatus på naturområdet

Læsø Kommune har som allerede nævnt landets mest omfattende foranstaltninger til naturbeskyttelse. Mere end 2/3 af øens samlede areal er udlagt som naturfredninger, kulturhistoriske arealdækkende fredninger, §3-arealer, Natura2000-arealer, fuglereservater eller er ejet af Naturstyrelsen. Det netop udarbejdede forslag til en samlet forvaltningsplan for øens natur behandler en række af de vanskeligheder, som de mange eksisterende lag af beskyttelseszoner afstedkommer og ikke mindst de betydelige misforhold, der er mellem udpegningsgrundlagenes visioner og de faktiske forhold på arealerne.

Disse misforhold skyldes helt overvejende, at de mange statslige arealudpegninger ikke har været fulgt op af bevillinger til at gennemføre dem med, og at arbejdet i praksis er gået i stå efter nedlægningen af Nordjyllands Amt i 2007. Siden da har Læsø Kommune selv skullet betale arbejdet, hvilket med kommunens dårlige økonomi ikke har kunnet gøres på et niveau, der kommer i nærheden udpegningsgrundlagenes visioner. Mens Nordjyllands Amt har kunnet anvende op til 8 mio. kr. årligt på øens naturpleje, har kommunen efter kommunalreformen ikke kunnet anvende mere end knap 1 mio.kr. årligt til formålet. Læsøboerne er generelt stærkt utilfredse med disse misforhold og nærer bl.a. derfor i vidt omfang skepsis overfor de statslige former for naturbeskyttelse.

Læsø Kommunalbestyrelse finder derfor, at betænkningen efter endt behandling i kommunalbestyrelsen vil kunne udgøre et både fagligt solidt og politisk grundlag for øens naturforvaltning, og at lovforslaget om naturnationalparker kunne være en god anledning til råde bod på det uomtvisteligt langvarige misforhold mellem øboernes plausible forventninger til arealudpegningerne og de nationale og regionale naturmyndigheders utilstrækkelige indsats efter kommunalreformen.

Men det forudsætter efter kommunalbestyrelsens opfattelse, at lovforslaget og dets bemærkninger indrettes således, at der tages afgørende hensyn til, at kommuner, der allerede er omfattende udlagt under en række foranstaltninger til naturbeskyttelse, tilstås en særlig, generel status, og at konkrete effekter i form af oprettelse af naturnationalparker i sådanne kommuner ikke alene tager hensyn til de naturmæssige visioner, men også til den nødvendige økonomi og den lokale befolknings ønsker, traditioner og mulighed for at kunne udvikle en bæredygtig økonomi.

Naturbeskyttelsens historik på Læsø

Den allerede omfattende naturbeskyttelse på Læsø skal her kort beskrives, for at nutidens lovgivningsmagt om muligt kan sætte sig ind i den manglende tillid, der er mod statslig 'godsejeradfærd' på øen, hvor nogen adel eller adelige privilegier aldrig tidligere har eksisteret.

Det skyldes bl.a., at Læsø ('Vor Frue Land') siden 1100tallet i sin helhed har været ejet af Viborg Domkapitel helt frem til Reformationen (1537), hvor kongen overtog ejerskabet til hele øen og dermed beboernes hidtidige betalingsforpligtelser til domkapitlet.

Den skovløse tid (1650-1950)

Ejerskiftet ved Reformationen fra Viborg Domkapitel til kongen førte til lovløshed i et århundrede, voldsom skovhugst og sandflugt og til sidst den 300 år lange skovløse tid (ca. 1650-1950), der skabte øens vidtstrakte, ufrugtbare og lysåbne arealer i form indlandsklitter, heder, strandoverdrev og strandenge. Det vil sige de landskaber og biotoper, som i ganske særlig grad har påkaldt sig opmærksomhed i naturbeskyttelsen, men hvis forudsætninger de centrale naturmyndigheder ikke i tilstrækkelig grad har forstået, og derfor heller ikke har magtet at tage tilstrækkeligt hensyn til såvel økonomisk som fagligt.

Fredning, klitplantning og naturbeskyttelse (efter 1950)

I 1950'erne og årtier frem begyndte fredningskommissioner og andre myndigheder at 'kriges' indbyrdes og med Læsøboerne om, hvad der skulle ske med Læsø natur. Herved blev nogle af landets største naturfredninger gennemført (Syren, Rønnerne og senest Kærene). I 1990'erne er der derudover sket udpegning af betydelige §3- og Natura2000-arealer, der yderligere begrænser arealanvendelsen til andet end afgræsning, skovhugst og jagt og nu sammen med de statsejede arealer optager mere end 2/3 af kommunens samlede landareal og mere end halvdelen af de nærmest dele af søterritoriet. Disse indgreb er gennemført af myndighederne (det nu nedlagte Nordjyllands Amt og staten), stort set uden hensyn til Læsøboernes opfattelse.

Det har især bevirket, at den traditionelle anvendelse (afgræsning), der skabte de lysåbne og meget betydelige arealer gik i stå, fordi lovlige anvendelsesmuligheder ikke blev oplyst tilstrækkeligt af de fjerne myndigheder, der havde gennemført de nye ordninger. Indtil da havde afgræsningen foregået i nogle få, meget store fælleshegn, samtidig med at Klitvæsenet (senere Skov- og Naturstyrelsen/Naturstyrelsen) begyndte at opkøbe arealer indenfor de store fælleshegn. Afgræsningen i fælleshegnene kunne derfor ikke fortsætte, uden at den statslige ejer – der først senere havde interesse i afgræsning - kunne 'svinge taktstokken' (især personificeret ved overklitfoged/statsskovrider Esbjørn, Skagen).

Virksomheden var kort fortalt, at de lokale ejere følte sig frataget deres rettigheder, hvorfor afgræsningen stort set ophørte i de gennem århundreder vedligeholdte fælleshegn. Resultatet var det beklagelige, at de store arealer, der nu var udlagt som naturfredninger, §3- og Natura2000-arealer for netop at opretholde dem som lysåbne heder og strandenge, begyndte at springe i skov pga. af manglende afgræsning.

Oprettelsen af Læsø Natura2000 Forening (2014)

I 2014 oprettede en række lokale lodsejere foreningen Læsø Natura2000 Lodsejerforening. Også Naturstyrelsen tilmeldte en del af sine arealer til foreningens Life-projekt, der med støtte fra bl.a. EU og Læsø Kommune skulle stå for fjernelsen af en omfattende opvækst af især fyrre- og birkekrat på strandenge og klitheder, så arealerne igen kunne anvendes til afgræsning og dermed opfylde formålet med de mange statslige, men mislykkede juridiske foranstaltninger til naturbeskyttelse. Life-projekt er ofte fremhævet som succesfuldt ud fra genopretningssynspunkter, men udløb i 2019. Herefter er den 'økonomiske motor' for Læsø Natura2000 Forening i alt væsentligt EU's arealtilskud til afgræsning.

Konfrontationer mellem beboere, myndigheder og udenøns interesseorganisationer

Det vil føre for vidt at beskrive alle de 'slagsmål' om arealanvendelse, hvor Læsøboernes mening sjældent - om overhovedet - er blevet hørt, og hvor Læsøboerne i vidt omfang har opfattet 'statens' medvirken som både arrogant og uvidende.

Mange eksempler på konfrontationer kunne fremdrages. Det vil føre for vidt her at give en beskrivelse af skæbnen for 'Marin Nationalpark Læsø', der i 2005 - efter et betydeligt forarbejde i både ministerierne og i en række lokale arbejdsgrupper - blev nedstemt ved en lokalfolkeafstemning med 58% af de afgivne stemmer (stemmeprocent 71). Den afgørende årsag til forslagets kranke skæbne var primært de udenøns interesseorganisationers krav til erhvervsfiskeriet, dvs. Læsøs hovederhverv og deraf forudsigelige økonomiske deroute.

Et andet eksempel er måske særligt sigende om det øvrige konfliktstof: I 1984-86 kørte Fredningsstyrelsen kampagnen "Bevar vore vådområder" samtidig med, at Skovstyrelsen (også under Miljøministeriet) opkøbte betydelige arealer, bl.a. i Kærene midt på Læsø - dengang landets største sammenhængende hedemoseareal på ca. 15 kvadratkilometer. Opkøbene skete med henblik på dræning og tilplantning. Efter protester fra bl.a. Jagtselskabet Kærene, der kort efter Anden Verdenskrig havde opkøbt matrikler tværs over Kærene for om muligt at hindre det daværende Klitvæsen i at dræne og dermed ødelægge Kærenes enestående mose-, hede- og sø-landskab, gik daværende miljøminister Chr. Christensen ind i sagen og hindrede yderligere dræning og tilplantning. Men den vestlige del af Kærene var da allerede gået tabt. I øvrigt medførte sagen, at Chr. Christensen i 1986 sammen med alle ministeriets direktører aflagde Læsø Kommunalbestyrelse besøg for at høre, hvilke andre 'ulykker ministeriet havde nedkaldt over Læsø'.

Sagen blev en afgørende anledning til at iværksætte et strukturarbejde i Miljøministeriet, der kort efter resulterede i, at de indbyrdes stridende styrelser - Fredningsstyrelsen og Skovstyrelsen - blev sammenlagt til Skov- og Naturstyrelsen.

Medvirkende til den manglende tillid mellem Læsøboer og nationale myndigheder er også, at antallet af lokalt beskæftigede i Læsø Klitplantage er reduceret kraftigt gennem de senere år fra en lokal chef (klitplantør/skovfoged) og mere end 20 skovløbere og løsarbejdere til ca. 2 menige medarbejdere. Pga. generelle besparelser er chefstillingen (skovfoged) flyttet til 'hovedkontoret' i Skagen, mens skovarbejdet helt overvejende udføres af udenøns entreprenører. Især fraværet af en lokal chef indebærer, at de mange naboer og øens øvrige interessenter (fx Turist- og Erhvervsforeningen) ikke føler at have et sted, hvor man umiddelbart kan have en dialog om både stort og småt med ansatte, der uden daglange rejser kan besigtige forholdene.

Den nævnte og mange andre stridspunkter om Læsøs natur har generelt bevirket, at statslige regler og forvaltningspraksisser på statens arealer af Læsøboerne ofte opfattes som konfliktskabende forsøg på at indføre de 'adelige privilegier' for statens jordejere eller fjerne biologiske forvaltere af øens betydelige, særligt naturbeskyttede arealer, og at det reelt sætter det lokale demokrati ud af kraft for så vidt angår naturforvaltningen.

Bemærkninger til lovforslaget og den fastsatte høringsperiode:

Høringsfristen

Høringsbrevet til bl.a. Læsø Kommune er udsendt den 15/1-21 og svarfristen er fastsat til den 12/2-21. Disse frister bevirker, at Læsø Kommunalbestyrelse ikke har mulighed for at behandle lovforslaget på sædvanlig, demokratisk vis, idet kommunalbestyrelsens forretningsorden indebærer, at kommunalbestyrelsens mødeplan er fastlagt til den sidste mandag i hver måned, og at dagsordensforslag skal være borgmesteren i hænde senest to uger inden de pågældende møder. Da lovforslaget kan få

afgørende betydning for udviklingen af Læsø Kommune, der i forhold til øens areal allerede er omfattet af flere naturbeskyttende foranstaltninger end nogen anden dansk kommune, finder vi, *at den korte høringsfrist er en urimelig prøvelse af kommunalbestyrelsens tillid hos øens befolkning og i det hele taget for tilliden til det lokale demokratis funktionsmåde.*

Overordnede bemærkninger til selve lovforslaget

For at Læsø Kommunalbestyrelse evt. kan skabe lokal accept af en 'Naturnationalpark Læsø', er det afgørende, at der kan tages de nødvendige hensyn til naturbeskyttelsens lange historie på øen og ikke mindst til den dybe mistillid, som den statslige naturbeskyttelse har skabt i den lokale befolkning.

Med de ovenstående bemærkninger til høringsfristen skønnes det, at Læsø Kommunalbestyrelse - med en række ubetingede forbehold bl.a. vedrørende jagt og det samlede arealomfang af andre lokalt gennemførte former for naturbeskyttelse - er positivt indstillet for, at der kan oprettes naturnationalparker i Danmark, hvis det kan ske på måder, der ikke hindrer lokalbefolkningens legitime interesser i infrastruktur og friluftliv, herunder jagt og fritidsfiskeri.

Det vurderes således, at Læsø Kommunalbestyrelse – såfremt den kunne høres regelret i forhold til forretningsordenen - ville lægge vægt på, at følgende forhold afklares eller ændres i selve lovforslaget og/eller i lovforslagets bemærkninger:

Naturbeskyttelsen og lokalbefolkningens eksistensvilkår

Lovforslaget forudsætter, at oprettelse af naturnationalparker (NNP) kan foretages uden særlige hensyn til kommuner, der i forvejen er særligt omfattende reguleret af love og bekendtgørelser på naturområdet. Således er mere end 2/3 af Læsø Kommunes samlede landareal allerede i forvejen båndlagt af store naturfredninger, store arealdækkende kulturhistoriske fredninger, store §3-arealer, store Natura2000-arealer, et fuglereservat og betydelige statsejede arealer, der i det store og hele drives uden kommunal medvirken.

Det indebærer, at Læsø Kommunalbestyrelses mulighed for at planlægge og dække en lang række nødvendige infrastrukturelle behov stærkt begrænses af de allerede indførte foranstaltninger til naturbeskyttelse. Det gælder bl.a. vandforsyning, råstofforsyning, veje, havneanlæg, boligbyggeri, rensningsanlæg, affaldshåndtering, flyveplads, adgangs-, rednings- og brandveje, landbrugsarealernes afvanding - og meget andet.

Dertil kommer, at anvendelsen af søterritoriet omkring øerne (Læsø består af en hovedø og ca. 50 fritliggende græsholme, barriere-øer og landhævede stenrev) i en fra strandbredden og få kilometer ud på søterritoriet for mere end 75%'s vedkommende er underlagt den statslige forvaltning som Natura2000-zoner, EU-fuglebeskyttelsesområder, Ramsar-konventionen og særbeskyttelsen af undersøiske stenrev.

Alternativ: kommunalt ledet Naturnationalpark på Læsø

En kommune som Læsø har pligt til, men i praksis begrænset mulighed for at kunne varetage indbyggernes legitime behov for infrastruktur, erhvervsliv og forsyning, herunder også for at kunne tilbyde de former for jordbrugs-, turismeerhvervs- og friluftliv, som er blandt de væsentligste årsager til, at befolkningen overhovedet kan motiveres til at bo på øen.

Det er derfor på tide, at kommuner som Læsø, hvis udvikling i særlig høj grad er hæmmet af statslige indgreb på naturområdet, inviteres til selv at forvalte de naturhensyn, som statslige myndigheder ensidigt

har trukket ned over kommunen uden efterfølgende at udvise anden interesse for kommunens natur end at bruge den som juridisk hæmsko for en lang række kommunale udviklingsbehov.

Man burde derfor som alternativ til oprettelse af naturnationalparker på statsejede arealer skabe mulighed for, at kommuner som Læsø, der allerede er voldsomt naturbeskyttet, selv kunne drive og modtage statslige bevillinger som svarende til udgifterne ved oprettelse og drift af en naturnationalpark på statsejede arealer. Kun derved kan der skabes den nødvendige hensyntagen til, at befolkningens legitime og umiddelbare behov kan varetages af den relevante myndighed.

Det er kommunalbestyrelsens opfattelse, at man ved en sådan *særordning* kunne opnå betydeligt bedre resultater på både stats- og privatejede arealer end ved at oprette en statsligt forvaltet naturnationalpark, som sandsynligvis ej heller vil kunne opnå den nødvendige lokale indflydelse, således at kommunens drift kan varetages på en for indbyggerne tilfredsstillende måde.

I forhold til staten og Læsøboernes dybtgående skepsis overfor de nationale naturmyndigheder vil Læsø Kommune i væsentlig højere grad end staten kunne forvalte en naturnationalpark, hvis det kan ske på de præmisser, som nærværende høringsvar bringer i forslag, herunder for bl.a. vandforsyning, turisme, jagt og fritidsfiskeri.

Det skulle i så fald ske gennem frivillige aftaler mellem kommunen og de enkelte lodsejere, herunder også den statslige lodsejer. Derved kan det sikres, at de pågældende arealer i den aftalte grad kan føres tilbage til den ønskede tilstand, som udpegningerne nu omfatter på af 2/3 af kommunens samlede landareal, men som hverken nationale eller regionale myndigheder har vist evne eller vilje til at sikre. Læsø Kommune ser ingen grund til, at naturpleje, hegning, anlæggelse af stier, naturvejledning, information, skiltning, bekæmpelse af invasive arter m.m. samt faglig bistand og ledelse af de allerede udpegede arealer ikke bedre skulle kunne varetages af Læsø Kommune end af Naturstyrelsen, der end ikke er repræsenteret på øen med en chefstilling.

Forslag til alternativ naturnationalpark under kommunal ledelse

Vi foreslår derfor følgende ændring til lovforslagets §61 a:

Bestemmelsen i §61 a, stk.1 "En naturnationalpark kan efter tilladelse etableres på et større statsejet areal" foreslås ændret til, at bestemmelsen får denne ordlyd:

"En naturnationalpark kan efter tilladelse etableres på et større statsejet areal.

Stk. 2. I kommuner, hvis samlede landareal for mere end 50% allerede er udlagt som natur- eller kulturfredninger, §3- eller Natura2000-arealer, fuglereservater eller statsejede arealer, kan der som alternativ til en statsligt forvaltet naturnationalpark oprettes et kommunalt driftsselskab til sådanne arealers naturforvaltning, når der kan opnås bindende aftaler om naturforvaltning med lodsejere, der tilsammen råder over og kan indgå aftaler om naturforvaltningen af mindst 3.000 hektar inden for de allerede naturbeskyttede arealer."

Andre ændringsforslag til statsejede naturnationalparker

Vi foreslår, at lovforslaget under alle omstændigheder forsynes med en bindende undtagelsesbestemmelse for kommuner, hvis samlede landareal for mere end 50%'s vedkommende allerede er udlagt som naturfredninger, arealdækkende kulturhistoriske fredninger, Natura2000-arealer, §3-arealer eller er ejet af staten.

Ændringsforslag om undtagelsesbestemmelse

Vi foreslår, at loven fastslår, at kommuner, der opfylder det ovennævnte kriterium, ikke kan pålægges yderligere foranstaltninger til naturbeskyttelse, med mindre det sker med tilslutning fra den pågældende kommunalbestyrelse eller efter tilslutning ved en lokal folkeafstemning.

Grundvandsbeskyttelsen er ikke nævnt

Lovforslaget nævner, at der skal tages hensyn til vandmiljøet, hvorved almindeligvis forstås havet, søer, moser og vandløb. Derimod nævnes det ikke specifikt, at der skal tages hensyn til eksisterende eller evt. kommende interesser vedr. vandforsyning.

Da Læsøs forsyning med drikkevand er 100% beroende på Læsø Vand A/S' indvinding af drikkevand i det potentielle område for en naturnationalpark her på øen (Højsande), er det af afgørende betydning for forsyningen af Læsøs op til 20.000 samtidigt tilstedeværende personer, at lovforslaget på ingen måde kan lægge hindringer i vejen for øens vandforsyning.

Ændringsforslag om grundvandsbeskyttelse

Vi foreslår derfor, at lovtæksten udvides med en bestemmelse, der fastslår, at kommuner, hvis vandforsyning i væsentlig grad beror på overfladevand eller grundvand i et område, der udlægges som naturnationalpark, ikke kan udlægges som naturnationalpark, med mindre det sker efter tilslutning fra den pågældende kommunalbestyrelse.

Nødvendig afvanding

Lovforslaget nævner ikke, at der skal tages hensyn til gravede grøfter o.l., der er nødvendige for den pågældende omegns afvanding og beboelighed. Med terrænhældninger på typisk mindre end en meter pr. kilometer, er Læsø uden sammenligning landets fladeste kommune. Det indebærer, at en omfattende grøftning og dermed forbundet vandafledning er afgørende for øens beboelighed og anvendelse i det hele taget.

Ændringsforslag om afvanding

Vi foreslår derfor, at der i lovtæksten indsættes en bestemmelse, der fastslår, at større områder af en kommune, hvis beboelighed er afhængig af en omfattende vandafledning, ikke kan udlægges som naturnationalpark, med mindre det sker efter tilslutning derom fra den pågældende kommunalbestyrelse.

Overset lovgivning om biavl på Læsø

I medfør af Lov om biavl, specielt Bekendtgørelse om biavl på Læsø, ses det ikke, at lovforslaget tager højde for de særlige regler og praksisser, der gælder for biavl på Læsø, herunder mulighederne for at opretholde en levedygtig, nationalt og internationalt enestående bestand af 'den brune Læsø-bi' (*Apis mellifera mellifera* – dvs. den oprindelige honningbi). Da biavl ikke er nogen ubetydelig indkomstmulighed på Læsø, er den pågældende bekendtgørelse udarbejdet efter et betydeligt forarbejde i det daværende Landbrugsministerium, som bl.a. søgte at løse dybtgående konflikter mellem ejere af 'gule' og 'brune' bi-familier. Det opnåede forlig, der ligger til grund for Bekendtgørelse om biavl på Læsø, forudsætter således, at statens arealer kan stilles til rådighed for 'den brune Læsø-bi'.

Ændringsforslag om biavl

Med de konflikter, der senere er opstået omkring bl.a. driften af Nationalpark Thy, hvor visse interessegrupper ønsker forbud mod biavl i det hele taget, foreslår vi, at *Bekendtgørelse om biavl på Læsø skal nævnes i lovforslagets bemærkninger, og at hensigten ikke er at hindre avl af 'den brune Læsø-bi' i eventuelle naturnationalparker eller på andre statsejede arealer.*

Hvad menes der med naturgenopretning?

Lovforslagets §§61.d og 61.e nævner hhv. 'naturgenopretning' og 'naturgenopretningsinitiativer'. I forhold til Læsø, de mange allerede gennemførte former for naturbeskyttelse og ikke mindst lovforslaget er det aldeles uklart, hvad der menes og ønskes mht. naturens ønskelige tilstand efter 'genopretning'.

- Ønsker man den naturtilstand, som mødte bosætterne i 1100tallet (næsten total skovdækning af en taks-domineret fyrre-ege-birkeskov med stor andel af el, ask, elm og lind)?
- Eller tænkes der på den næsten totale skovløshed, der i tre århundreder (1650-1950) dominerede hele øen, og som vel har været en hovedbegrundelse for øens mange naturfredninger af lysåbne arealer?
- Eller tænkes der på den tilstand (lysåben skov domineret af fritstående, gamle træer og enebuske), som gennem årtier har været tilstræbt ved naturplejen i det potentielle område for en Naturnationalpark Læsø (Højsande)?

Forslag til præcisering

Der er behov for, at man ved anvendelse af de mangetydige udtryk 'naturgenopretning' og 'naturgenopretningsinitiativer' gør brug af andre og mere præcise udtryk, der ikke alene fremstiller det lovforberedende arbejdes gode vilje og frelserånd, men som mere præcist udtrykker, hvad bestemmelsens målsætning er. F.eks. burde det i både målparagraffen (61.d) og i ansøgningsparagraffen (61.e) kunne anføres, hvilken tids naturtilstand, lovforslaget ønsker at 'genoprette', og hvis dette ikke er muligt, burde man undlade at anvende udtryk, der viser tilbage til åbenbart mere ønskelige tilstande, uanset at denne 'genopretningstilstand' ikke kan præciseres nærmere.

Ændringsforslag til lovforslagets bemærkninger

Friluftsliv og turisme

Generelt er friluftsliv, jagt og fritidsfiskeri en væsentlig faktor for at Læsø kan både beholde og tiltrække en skattebetalende befolkning og derved fortsat fungere som en levende ø med erhvervsgrundlag for så mange fastboende, som nu engang er nødvendig for den oplevelse af autenticitet, som gør øen tiltrækkende for et af øens hovederhverv, turismen, der sammen med erhvervsfiskeriet - og den nu nedlagte minkavl - udgør kærnen i Læsøs private erhvervsliv og dermed kærnen i det kommunale skattegrundlag.

Læsø Kommune har taget en række initiativer for at fastholde og tiltrække fastboende på øen, og netop adgangen til og anvendelsen af naturen i friluftslivet, bl.a. adgangen til jagt og fritidsfiskeri, spiller en væsentlig rolle for at modvirke øens affolkning.

Friluftliv og turisme er behandlet adskillige steder i både selve lovforslaget og i dets bemærkninger. Imidlertid savnes en samlet beskrivelse af, hvorledes man tænker sig, at friluftslivet og effekter af turisme skal håndteres i naturnationalparkerne. Navnlig savnes en beskrivelse af, hvorvidt man ønsker en begrænsning af friluftslivet og effekter af turisme i naturnationalparkerne, og i så fald, hvilke begrænsninger, man måtte have for øje.

Specielt i en ø-kommune som Læsø, hvor antallet af samtidigt tilstedeværende personer kan veksle mellem beboer- og skatteyder antallet på knap 1.800 personer og i højsæsonen på mere end 20.000 samtidigt tilstedeværende personer, er det afgørende for kommunalbestyrelsens stillingtagen, hvorvidt en naturnationalpark og dens eventuelle sammenhæng med øens øvrige naturbeskyttelse og i omfang meget betydelige arealer ønskes begrænset mht. friluftliv og turisme. I de senere år, har bl.a. Læsø Klitplantage

været periodisk anvendt til landsdækkende motion-organisationers motions-, maraton- og cykelløb samt til kite-surfing med betydelige deltagerantal.

Forslag til ændringer vedr. friluftliv og turisme

Vi foreslår derfor, at bemærkningerne til lovforslaget tilføjes følgende: *I kommuner, hvor de i forvejen udpegede arealer for særlig naturbeskyttelse udgør mere end 50% af kommunens samlede landareal, skal evt. udpegnings af naturnationalparker tage afgørende hensyn til kommunens udvikling af såvel turisterhvervet som til kommunens mulighed for at modvirke affolkning.*

Jagt-forvaltning

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at *”Der lægges op til, at naturnationalparkerne generelt vil blive friholdt for jagt, der ikke sker som led i forvaltningen af områderne. Det vil sige, at den statslige lodsejer (f.eks. Naturstyrelsen) som udgangspunkt forventes ikke at gennemføre jagtudleje, betalingsjagter, nyjægerjagter og invitationsjagter i naturnationalparkerne. Der vil dog fortsat være mulighed for bestandsregulerende jagt på vildtet i området, jagt på invasive arter, eller hvis det på anden måde er konkret begrundet”.*

For Læsøs vedkommende vil det være et betydeligt brud med øens hidtidige jagttradition. Det vil uden tvivl skabe så megen lokal modstand mod oprettelse af en eventuel Naturnationalpark Læsø - som et stort flertal af kommunalbestyrelsen umiddelbart gerne ser oprettet - men at det næppe vil være muligt for kommunalbestyrelsen at støtte oprettelsen, med mindre der især mht. jagt foretages visse ændringer i bemærkningerne til lovforslaget, således at det kan møde tilstrækkelig forståelse og opbakning blandt øens indbyggere.

Den foreslåede administrationsform bygger på, at den statslige jordejer (fx Naturstyrelsen) i princippet selv afgør, hvad ejeren vil tillade, at de ejede arealer må anvendes til. Denne opfattelse er formentlig juridisk holdbar, men tager ikke hensyn til, at jagten på Læsø har en ganske særlig 'danmarkshistorie' og juridisk baggrund. Således omtales de særlige jagtforhold på Læsø fyldigt i værker om jagt i Danmark, senest i Sven Thorsens store værk 'Strandjagt' (391 sider, heraf ca. 40 sider udelukkende om jagten på Læsø, udgivet 2014 på Gads Forlag).

Især er det 'danmarkshistorisk' set bemærkelsesværdigt, at jævne mennesker udenfor kongehuset og adelen i århundreder har haft almindelig jagtret på Læsø, dvs. i ca. 200 år før den almindelige jagtret blev indført i Danmark i 1886. Dette særlige forhold til jagt skyldtes, at de danske konger under svenskekrigene (1643 og senere) opgav at forsvare Læsø mod svensk besættelse og derfor befalede, at Læsøs mandlige befolkning for egen regning skulle anskaffe skydevåben, og at beboerne i fællesskab skulle anskaffe kanoner til øens forsvar mod fjendtlig landgang.

Som modydelse for de dermed forbundne udgifter tilstod kongen Læsø-boerne jagtret på alle øens arealer - en ret der ellers siden Valdemars Sejrs jordebog (nedskrevet 1231-65) for Læsøs vedkommende havde været erklæret som kongens.

Hidtidig praksis for jagtforbud ('jagtaflysning') på Læsø

Denne praksis under og efter svenskekrigene medførte også, at lodsejerne ikke generelt kunne forbyde andre at jage vildtet på deres jorder, men at lodsejerne højst for ét år ad gangen kunne 'aflyse jagten' på deres personligt ejede lodder. Denne praksis fortsatte til op i 1990'erne, hvor etårige 'jagtaflysninger' var en væsentlig bestanddel af annoncerne i Læsø Posten. Det er bl.a. beskrevet af Hans Øvlisen i et af forarbejderne til 'Marin Nationalpark Læsø', der også på grund af usikkerhed om retten til jagt blev nedstemt med 58% (stemmeprocent 71) ved en lokal folkeafstemning i 2005.

Denne lokale praksis med étårige 'jagtaflysninger' har også været anvendt på statslige arealer. Endvidere har statslige lodsejere siden klitplantningen tog fart i 1950'erne anerkendt (i klitplantningens tidlige år) for så vidt angår Læsø Klitplantage og visse andre statsejede arealer, mens der ikke er eksempler på, at Naturstyrelsen eller dens forgængere har håndhævet 'kongens' jagtret til statens arealer på de vidtstrakte strandenge, Rønnerne, eller de mange holme i havet syd for Læsø.

Jagtens aktuelle betydning for at modvirke øens affolkning

Ej heller tager det påtænkte forbud med almindelig jagt i jagtlovens forstand højde for, at Læsø i en meget lang årrække og nu har haft det højeste antal jagttegnsløser pr. capita, ca. 20% af indbyggerne (mod ca. 3% på landsplan), og at muligheden for at komme på jagt er en væsentlig forudsætning for, at en del 'indfødte' vælger at tage arbejde på øen efter 9. klasse eller efter udenøvs ungdomsskole-ophold, at vende tilbage med familie og børn efter endt professionsuddannelse på fastlandet, at vende tilbage som pensionister senere i livet, eller at bosætte sig på øen som 'immigranter' i den erhvervsduelige alder.

Øens affolkning er søgt modvirket på jagtområdet, ved at de tre jagtforeninger på øen, Læsø Kommune og i de allersene år også Naturstyrelsen stiller jagtarealer til rådighed for den fastboende befolkning:

Jagtselskabet Kærene modvirker øens affolkning ved, at anparter i selskabet – og dermed jagtret på foreningens arealer - kun kan erhverves af 'indfødte' eller aktuelt bosiddende personer på en årlig auktion. Desuden betales et årligt kontingent på 150 kr. Jagten udøves fortrinsvis som enkeltmandsjagt. Anparter kan gå i arv.

Læsø Strandjagtforening modvirker øens affolkning ved, at medlemskab - og dermed jagtret på de af foreningen ejede arealer – kun kan erhverves af 'indfødte' eller aktuelt bosiddende mod et indmeldelsesgebyr og et årligt kontingent på 450 kr. Ungdomsmedlemmer optages også blandt Læsøboer, der er under udenøvs uddannelse. Jagten udøves hovedsagelig som enkeltmandsjagt og strandjagt. I foreningen er det ikke tilladt medlemmer at medtage gæster.

Danmarks Jægerforbunds lokalforening, Læsø Jagtforening, der ikke selv ejer jord, modvirker øens affolkning ved at leje jagten på et stort areal i 'Sydvesten', hvor medlemmerne mod en årlig afgift på 700 kr. - udover et medlemskontingent på ca. 1.000 kr. - kan gå på enkeltmandsjagt efter nærmere regler. Læsø Jagtforening kan optage medlemmer uden fast bopæl på Læsø, fx sommerhusejere, og tillader jagtgæster mod et gebyr på 100 kr. pr. gæst pr. dag. Læsø Jagtforening arrangerer normalt én fællesjagt om året i området.

Læsø Kommune søger også at modvirke øens affolkning på mange forskellige måder. På jagtområdet sker det ved (fra 2019) at tilbyde personer, der er tilmeldt folkeregisteret på Læsø, jagtret på de af kommunens arealer, der er større end 5 ha. Derfor er der også fastsat nærmere regler.

Naturstyrelsen modvirker øens affolkning ved i de allersene år ved, at man har udlejet to dele af jagtretten i Læsø Klitplantage til to lokale konsortier, mens Naturstyrelsen har beholdt jagtretten i andre dele af Klitplantagen til en årlig invitationsjagt til bl.a. Naturstyrelsens samarbejdspartnere og øens lokale jagtforeninger. De to jagtudlejede arealer i Læsø Klitplantage og de dermed forbundne lejeaftaler er meget detaljerede og regulerer områdernes jagtpraksis, stort set til alles tilfredshed. Jagtudbyttet i Klitplantagens to afdelinger og på statens arealer i 'Sydvesten' (se ovenfor) er meget beskedent i forhold til øens ynglebestande af rådyr, dådyr, ræv, hare, skovsneppe, ringdue, gråand, krikand og krage.

Omtalte udvidelsesmuligheder med andre arealer

Kommunalbestyrelsen har noteret, at der i tilknytning til lovforslaget også skal kunne peges på udvidelsesmuligheder. Konkret tænkes der på senere jagtforbud i de fredede arealer og Natura2000-

arealer. Disse arealer svarer i høj grad til de arealer, der ejes af Jagtselskabet Kærene, Læsø Strandjagtforening og de af Naturstyrelsen udlejede arealer i 'Sydvesten'.

På grund af de ovennævnte forhold og udvidelsesmuligheder - herunder især de i lovforslagets bemærkninger anførte forudsætninger for almindelig jagtudøvelse - vil det sandsynligvis umuliggøre, at Læsø Kommunalbestyrelse vil kunne mønstre andet end et lille mindretal for en Naturnationalpark Læsø, og at en afvisning af de her anførte forslag til ændringer vil medføre betydelig lokal modvilje og fornyet bekræftelse af, at "vi får alle begrænsningerne, uden at få en rød øre for det".

Ændringsforslag vedr. jagt

Vi foreslår derfor, at lovforslagets bemærkninger tilrettes således, at når særlige historiske, geografiske og demografiske forhold gør sig gældende, eller når omfanget af andre arealdækkende beskyttelsesforanstaltninger udgør mere end 50% af en kommunes samlede areal, forudsættes det, at den statslige lodsejer (f.eks. Naturstyrelsen) udlejer jagten i begrænset udbud til lokale jagtforeninger, idet den statslige lodsejer forudsættes at fastsætte nærmere regler for jagtens udøvelse på almindeligt jagtbart vildt, herunder antal årlige fællesjagter, antal deltagere i fællesjagter, omfang af enkeltmandsjagter, tilladt afskydning samt forbud mod fremleje af jagten, herunder afholdelse af dagjagter og invitationsjagter mod vederlag.

Andre væsentlige forhold

Befolkningen på Læsø, øens interesseorganisationer og øens mange sommerhusejere er stærkt optaget af lovforslagets videre skæbne, og hvad det vil betyde for Læsø. Der er erfaring for, at lignende potentielle ændringer i reguleringen og anvendelsen af Læsøs landarealer og omgivende søterritorium kan føre til generel skepsis overfor myndighederne, dybtgående lokal uenighed, splittelse og direkte fjendskaber. I forlængelse heraf skal det dog nævnes, at Læsø Kommune og Naturstyrelsen i det daglige har et meget fint samarbejde om at passe på Læsøs natur. Når vi forholder os så kritisk overfor statens ageren på Læsø skyldes det strukturelle forhold og ikke de gode kollegiale relationer vi har med Naturstyrelsen Vendsyssel.

Forslag om dialog

Vi foreslår derfor, at den videre proces om lovforslagets eventuelle følger virkninger her på øen - specielt for at fremme en eventuelt mulig lokal accept af en Naturnationalpark Læsø - at der hurtigst muligt indledes en dialog mellem repræsentanter for Miljøministeriet og/eller Naturstyrelsen og et midlertidigt udvalg under Læsø Kommunalbestyrelse, hvor de påtænkte virkninger af lovforslaget kan klarlægges, således at kommunalbestyrelsen har mulighed at tage stilling til, om man ønsker en eventuel Naturnationalpark Læsø.

Afsluttende anmodning

Ministeriet anmodes om hurtigst muligt at give Læsø Kommune besked, om man ønsker en sådan dialog.